

Małgorzata FIJAŁ

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ: „EUROPEJSKIE MIASTA W PROCESIE
KSZTAŁTOWANIA I PRZEKAZYWANIA EUROPEJSKIEGO
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO”**

REPORT FROM THE INTERNATIONAL ONLINE ACADEMIC CONFERENCE: “EUROPEAN CITIES IN THE PROCESS OF CONSTRUCTING AND TRANSMITTING EUROPEAN CULTURAL HERITAGE”

Upowszechnianie, rozwój i zachowanie dziedzictwa kulturowego Europy w kontekście międzynarodowego obiegu kultury, jak również działania pozwalające na interpretację dziedzictwa w różnych kontekstach i miastach jest niewątpliwie aktualnym tematem do dyskusji. Rola miast rozumianych jako narzędzie budowania i odkrywania wspólnych elementów kulturowego dziedzictwa krajów Starego Kontynentu oraz kształtowania wielowymiarowych tożsamości Europejczyków jest szczególnie ważna w okresie wzmożonej migracji i mobilności oraz zjawiska dyfuzji i transformacji kulturowej. Takie podejście do dziedzictwa kulturowego wyposaża bowiem, szczególnie ludzi młodych, w nowe kompetencje obywatelskie, także te oczekiwane na rynku pracy w społeczeństwie wielokulturowym.

Zagadnieniom kształtowania i przekazywania europejskiego dziedzictwa kulturowego na przykładzie wybranych miast europejskich poświęcona była, zorganizowana przez Zakład Polityki i Kultury Krajów Śródziemnomorskich Instytutu Studiów Europejskich Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 6 maja 2021 roku w formie on-line na platformie Microsoft Teams, międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Europejskie miasta w procesie kształtowania i przekazywania europejskiego dziedzictwa kulturowego” (European cities in the process of constructing and transmitting european cultural heritage). W skład komitetu naukowo-organizacyjnego konferencji wchodziły kierująca Zakładem dr hab. Joanna Sondel-Cedarmas, prof. UJ oraz dr Elżbieta M. Mach. W orga-

nizacji tego przedsięwzięcia uczestniczyła także mgr Małgorzata Fijał (sekretarz konferencji). Konferencja była rezultatem międzynarodowego projektu badawczo-edukacyjnego o akronimie CHIC pt. „Europejskie miasta w procesie konstruowania i przekazywania europejskiego dziedzictwa kulturowego. Międzynarodowy program nauczania dla studentów studiów licencjackich i magisterskich” realizowanego w Instytucie Studiów Europejskich UJ, w ramach programu Erasmus+ (Współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk w ramach partnerstw strategicznych na rzecz szkolnictwa wyższego: nr ref. 2018-1-PL01-KA203-050963; strona internetowa projektu: <https://heritage.eu-ropeistyka.uj.edu.pl>)

Dziedzictwo kulturowe oraz rola miast w jego kształtowaniu i przekazywaniu jest niewątpliwie fenomenem wielorakim i różnorodnym. Stąd, ujmowanie jego specyfiki jednowymiarowo byłoby znacznym zawężeniem owej wieloaspektowości. W konsekwencji, relacjonowana tu konferencja, ujmując wszechstronnie problematykę dziedzictwa, wskazała na jej istotne ugruntowanie studiami miejskimi, jak również na jej związki z innymi naukami szczegółowymi. Oprócz wspomnianej przewodniej myśli spotkania, tematyka obrad dotyczyła również następujących problemów: miast jako podstawy kształtowania poczucia jedności społecznej i kulturowej Europejczyków oraz wzmocnienia tożsamości europejskiej i aktywnego obywatelstwa, europejskiego dziedzictwa kulturowego w kształtowaniu narracji miasta, wspólnej przeszłości - wspólnego dziedzictwa - wspólnej przyszłości Europejczyków, kwestii pamięci, niepamięci i nostalgii w przestrzeni symbolicznej miast europejskich, a także ich dziedzictwa po pandemii. Omawiana konferencja stała się płaszczyzną wymiany doświadczeń naukowców, których specyfika pracy oscyluje wokół kwestii z pogranicza socjologii, politologii, nauk o kulturze, studiów europejskich, ale także urbanistycznych czy architektury. Takie podejście dało szansę na wielopoziomowe spojrzenie na rolę miast w procesie kształtowania europejskiego dziedzictwa kulturowego poddawanych wielu próbom w chaotycznej rzeczywistości XXI wieku, co było też jednym z głównych celów organizatorów konferencji. W przedsięwzięciu tym wzięło czynny udział grono 35 zarówno teoretyków, jak i praktyków reprezentujących 20 ośrodków akademickich z Polski i Europy. Umożliwiło to wszechstronną wymianę spostrzeżeń oraz refleksji osób z różnych części Europy, realizujących różnorodne inicjatywy naukowe. Program konferencji był niezwykle bogaty i zakładał 3 panele, podczas których prelegenci mieli możliwość zaprezentować 15-minutowe wystąpienia, będące punktem wyjścia do dyskusji. Sesja plenarna rozpoczęła się

przywitaniem gości oraz wygłoszeniem słowa wstępnego przez kierującą Zakładem Polityki i Kultury Krajów Śródziemnomorskich UJ dr hab. Joannę Sondag-Cedarmas, prof. UJ. Kolejno głos zabrała koordynatorka projektu CHIC, która, witając przybyłych prelegentów oraz wszystkich gości, odwołując się do tematyki konferencji i w szerszym spektrum projektu, podkreśliła zasadność interdyscyplinarnego ujęcia fenomenu edukacji w kontekście przekazywania dziedzictwa kulturowego.

Wprowadzenia w problematykę konferencji dokonał swoim wystąpieniem dr sztuki, kompozytor i dyrygent, krakowski dziennikarz Tadeusz Płatek. Referat pt. „Restauracje krakowskie w latach 1990-2020. Ewolucja smaków. W poszukiwaniu odrębności” spotkał się ze szczególnym zainteresowaniem. W plenarnej części konferencji kolejno głos zabrał Kierownik Katedry Socjologii Wsi i Miasta Uniwersytetu Łódzkiego, prof. dr hab. Paweł Starosta, którego wystąpienie było wynikiem badań empirycznych przeprowadzonych w miastach przemysłowych z Polski, Litwy, Rosji, Węgier i Rumunii związanych z przemysłem tekstylnym. Podsumowanie wystąpienia Prelegenta było równoczesnym wstępem do przemówienia dr hab. Marka Rembierza, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), którego refleksje dotyczyły problematyki związanej z Cieszynem jako miastem środkowoeuropejskim w procesie kształtowania europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz przekazu tradycji uniwersyteckiej (w nawiązaniu do wspomnień i refleksji uczonych rodem ze Śląska Cieszyńskiego: Jana Szczepańskiego i Richarda Pipesa). Oscylując dalej wokół problematyki związanej z płaszczyzną miast jako przestrzeni pamięci i zmiany na pograniczu etniczno-kulturowym, nawiązując do autorskich badań i refleksji nad miastem i zbiorowością miejską z perspektywy „długiego i krótkiego trwania”, głos zabrał prof. UO, dr hab. Edward NYCZ (Uniwersytet Opolski). Jego wystąpienie skoncentrowane było na przypadku miasta Kędzierzyn-Koźle i jego dziedzictwa przeszłości jako miasta przemysłowego na pograniczu etniczno-kulturowym. Nawiązując ponownie do rozważań teoretycznych dr hab. Marta Ryniejska-Kiełdanowicz z Uniwersytetu Wrocławskiego, swoim przemówieniem przeniosła słuchaczy w świat zagadnień odnoszących się do problematyki wymiaru kultury koncepcji dyplomacji miast. Kolejna Prelegentka, dr Olga Bogorodecka (Wołyński Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki), swoje spostrzeżenia odniosła do kwestii „współpracy miast partnerskich Polski i Ukrainy w kontekście polskiej dyplomacji publicznej”. Następnie dr Aleksandra Matykiewicz z UJ omówiła przypadek wielokulturowego Berlina jako części europejskiego dziedzictwa. Pierwszą część tego panelu zakończyła swoim

wystąpieniem pt. „Symbolika przestrzeni miejskiej a symbol w przestrzeni publicznej” dr inż. arch. Ilona Dardzińska ze Sopotkiej Szkoły Wyższej. Ze względu na bardzo obfity program konferencji wszyscy uczestnicy mieli możliwość zadawania pytań Prelegentom, jak również zaprezentowania własnych spostrzeżeń i wniosków na czacie platformy MS Teams. Początek dalszej części sesji, stanowiło kontynuację poprzednich wątków i równocześnie było wstępem do rozważań kolejnych Mówców. Prezentacje tego panelu nawiązywały do szeroko pojętej miejskości w kontekście zarówno edukacji, pamięci, jak i filozofii i kultury. Wystąpienie dr hab. Bartosza Wójcika z Instytutu Literatury i Nowych Mediów Uniwersytetu Szczecińskiego poruszyło problematykę koncentrującą się wokół budowania politycznej narracji miasta Szczecina oraz jego dziedzictwa kulturowego przez pomnik Fryderyka II. Dr hab. Joanna Sondel-Cedarmas, prof. UJ (UJ) nawiązała do ‘kłopotliwego dziedzictwa’ Predappio – miejsca urodzin Benito Mussoliniego w odniesieniu do konfliktu pamięci i konstruowania narracji europejskiego miasta. Kolejny Prelegent dr Adrian Madej z Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego odniósł się do tematyki niepamięci w kształtowaniu narracji historycznej Wrocławia jako europejskiej metropolii. Oscylując wokół problematyki pamięci, dr Karolina Golemo (Instytut Studiów Międzykulturowych UJ), omówiła natomiast wątek „Libzony afrykańskiej”. Mówczyni, przekazała słuchaczom pamięć o kolonializmie i trudnym dziedzictwie oraz międzykulturowych spotkaniach na przykładzie stolicy Portugalii. Kolejno głos zabrała dr Elżbieta Mach (UJ), która poruszyła kwestię koncepcji wymiaru pedagogicznego dziedzictwa. Autorka referatu odwoływała się do edukacji szkolnej w kontekście ochrony i przekazu dziedzictwa kulturowego Europy. Sedno sformułowanych tez stanowiło przezwytyczenie antagonizmów, zauważalnych w edukacji – przeciwstawianiu teorii oraz praktyki. Zwróciła ona również uwagę słuchaczy na wielorakie odczytywanie sensu edukacji oraz interpretacji odnoszącej się do roli i miejsca miast w świecie społecznym. Wystąpienie dr hab. Pawła Kubickiego, prof. UJ (UJ) na temat „Nowego Europejskiego Bauhausu” zamknęło cykl prezentacji niniejszej sekcji i stanowiło zaczyn do refleksji na temat nowego wymiaru miast i miejskości po pandemii.

Drugą część konferencji stanowiła sesja w języku angielskim moderowana przez dr Grzegorza Pożarlika, w którym udział wzięli zarówno partnerzy projektu CHIC z uczelni partnerskich z Università degli Studi dell'Aquila we Włoszech, Univerzita Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy na Słowacji oraz Universidad de Deusto w Bilbao. Panel międzynarodowy rozpoczął rozważa-

nia prof. Paoli Rizzi (University of Sassari), na temat przyszłości miejskiego dziedzictwa kulturowego w dobie „ekstremalnej teraźniejszości”. Kolejne Prelegentki z Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Dr Jana Pecníková oraz Dr Viera Krešáková podczas swoich rozważań poruszyły problematykę odnoszącą się do refleksji opartych na studium przypadku na temat transformacji dziedzictwa przemysłowego na Słowacji. Podejmując próbę odpowiedzi jak Europa promuje swoje wartości poprzez miejskie historie, dr Łucja Piekarska-Duraj z UJ zapoznała słuchaczy z działalnością muzeów miejskich i ich wpływu na przekazywanie dziedzictwa. Dr Miroslav Hutka z Uniwersytetu Katolickiego w Ružomberku oraz Dr Ivana Pondelíková z Uniwersytetu Mateja Bela w referacie o interaktywnym charakterze średniowiecznego klasztoru Augustianów w Bardejowie wskazali na istotność odpowiedniej współpracy administracji w skutecznym podejmowaniu działań mających na celu rozpowszechnianie dziedzictwa Europy. Oscylując pomiędzy teorią a praktyką, kolejna Prelegentka dr Alina Betlej z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II wskazała kreatywne przestrzenie miejskie dla spotkania kultur. Nawiązując do kwestii kreowania przestrzeni miejskiej mgr Adriana Simoncelli (UJ) na przykładzie Wiecznego Miasta wskazała przesłanki do przypisania Rzymowi tytułu ponadczasowej stolicy świata. Kolejny, wygłoszony przez dr G. Pożarlika (UJ) referat dotyczył kwestii związanych z *leux de mémoire* i postkomunistycznej nostalgii w symbolicznym krajobrazie przestrzeni miejskich w Europie Środkowej. Sesję międzynarodową swoim wystąpieniem z perspektywy socjologicznej na temat „obcokrajowców jako aktorów europeizacji polskich miast” zamknął Fiorenzo Fantuz z UAM w Poznaniu.

Wystąpienia zaprezentowane podczas III, ostatniej już sekcji konferencyjnej, przeznaczonej na referaty studentów i doktorantów, dotyczyły również zagadnień relacji miast z dziedzictwem kulturowym. Prezentacja Nikoli Czarnoty z Uniwersytetu Rzeszowskiego dotyczyła roli inicjatywy „Europejskie Stolicy Kultury” w kształtowaniu europejskiego dziedzictwa kulturowego. Mgr Damian Zając (Uniwersytet Wrocławski) wskazał na zagadnienie wielonarodowego dziedzictwa materialnego Wrocławia jako świadectwa europejskiej tożsamości miasta. Mgr Małgorzata Fijał z UJ, przy użyciu pojęcia „trudnej historii” podjęła próbę wyjaśnienia przypadku pogranicznego miasta Bolzano jako miasta dwóch narodów, dwóch dyktatur połączonych wspólną, trudną przeszłością. Kolejna Prelegentka mgr Małgorzata Lisiecka-Muniak z Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi na przykładzie miast filmu - Rzymu i Łodzi wyjaśniła koncepcję sieci miast kreatywnych

UNESCO. W dalszej części obrad tej sekcji, do kwestii praktycznych odniosła się mgr Karolina Kehl (Akademia Pedagogiki Specjalnej). Na podstawie badań własnych przedstawiała wizerunek Pałacu Kultury i Nauki w świadomości społecznej studentów. Z kolei Aleksandra Baran oraz Marcin Gnat (Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie) omówili przypadek Lublina jako miasta integracji kultury wschodnio i zachodnio europejskiej. Mgr Jan Szczepański (Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW), powrócił do kwestii nostalgii w kwestii sporu o „rekonstrukcję” dziedzictwa materialnego w Bydgoszcy po 1989 r. Interesujący głos w dyskusji zabrał również mgr Michał Kuźmiński (Wydział Archeologii UW), który w swoim wystąpieniu powrócił do omawianego już na konferencji zagadnienia „niewygodnego dziedzictwa”, tym razem na przykładzie pogańskiego antyku w chrystianizowanej przestrzeni Rzymu. W perspektywie historii miejsc pamięci referat wygłosiła Sylwia Cabaj (Instytut Studiów Europejskich UJ), wskazując na oblicza pamięci i zmiany Oświęcimia, Oszpicina, oraz Auschwitz. Tą sekcję oraz całość konferencyjnych prezentacji zakończyło wystąpienie Aleksandry Seń (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) na temat „(nie)chcianego dziedzictwa” na przykładzie poniemieckich śladów w przestrzeni miejskiej Wrocławia. Podsumowania zagadnień poruszonych na konferencji dokonał jeden z wykonawców projektu CHIC oraz moderator III sesji, dr hab. Paweł Kubicki, prof. UJ.

Konferencja pozwoliła na dokonanie oglądu kierunków badań dotyczących zróżnicowania europejskiego dziedzictwa kulturowego, jego kształtowania i przekazywania na przykładzie wybranych miast Europy. Wystąpienia Prelegentów wskazały na ważność roli miast w przekazywaniu dziedzictwa kulturowego, ale również na obecność edukacji i pedagogiki w szeroko pojmowanej kulturze. W omawianej konferencji wzięło udział wielu teoretyków i praktyków, których spostrzeżenia i wiedza odnoszące się do problematyki dziedzictwa kulturowego w płaszczyźnie studiów miejskich, pozwoliły na pogłębienie poruszanej tematyki oraz wykreowanie nowych spostrzeżeń. Godnym podkreślenia jest fakt, że w konferencji tej wzięło udział kilkudziesięciu uczestników z kilkunastu ośrodków naukowych w Polsce i w Europie, reprezentujących różne dziedziny i dyscypliny nauki. W konsekwencji, ich wystąpienia, stanowiły mozaikę różnorodnych refleksji, zachęcających do podejmowania dalszych poszukiwań naukowych, jak również praktycznych rozwiązań. Niewątpliwie temat podjęty przez organizatorów konferencji jest kwestią aktualną i wywołującą wiele dyskusji, nie tylko w świecie politologów, socjologów, europeistów czy architektów i urbanistów, ale również w świecie mediów i spo-

łeczności w ogóle. Zwłaszcza w czasach pandemii COVID-19. Nie da się ukryć, że wszyscy tęsknimy za ponowną eksploracją miast, nie tylko nowych, ale i tych, w których żyjemy. Jak miasta europejskie i ich dziedzictwo będą kształtowały się po pandemii? O czym będziemy chcieli pamiętać, a o czym zapomnieć w przestrzeni symbolicznej naszych miast? Jak możemy budować wspólną przyszłość, w uznaniu wyjątkowego charakteru oraz różnorodności dziedzictwa kulturowego w Europie? Są to pytania, które możemy sobie wciąż stawiać w związku z problematyką miejską w czasach koronawirusa i nie tylko. Miejmy nadzieję, że pomocną w rozważaniach na temat tego problemu okaże się publikacja pokonferencyjna, planowana przez organizatorów konferencji w czasopiśmie Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ „Politeja”.

Mgr Małgorzata Fijał – doktorantka Wydziałowych Kulturoznawczych Studiów Doktoranckich na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Kraków, Polska

ORCID: 0000-0002-4267-1908

e-mail: fijalmaalgorzata@gmail.com